

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Механізми міжнародної судової та арбітражної практики щодо відновлення територіальної цілісності України

Сергій І. Халимон 1* • Дмитро В. Хруст 2

¹ Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Україна). Заступник начальника кафедри теорії права та кримінально-процесуальної діяльності, д. ю. н., професор.

² Національна академія Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Україна). Старший науковий співробітник науково-дослідного відділу, к. військ. н.

* Автор-кореспондент, e-mail: halik_chernigov@ukr.net

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

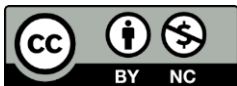
Дослідницька

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.2.14](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.2.14)

Авторське право

© 2025 автора

Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).

Стаття присвячена аналізу механізмів міжнародної судової та арбітражної практики, які спрямовані на відновлення територіальної цілісності України в умовах зовнішньої агресії. Метою дослідження є вивчення міжнародних правових інструментів, застосовуваних для врегулювання територіальних конфліктів, а також визначення їх ефективності та перспектив для захисту територіальної цілісності України. У ході наукового дослідження використовувалися загальнонаукові методи пізнання: аналіз і синтез для узагальнення міжнародної практики, порівняльний метод для зіставлення підходів різних країн, юридичний метод для дослідження міжнародного права та судових рішень, історичний метод для вивчення розвитку практики, а також прогностичний метод для оцінки можливостей використання цих механізмів у контексті України. Результати дослідження показують, що механізми міжнародної судової та арбітражної практики мають ключове значення для відновлення територіальної цілісності України, оскільки вони надають правову основу для протидії незаконним анексіям та актам агресії. Використання таких інструментів, як Міжнародний суд ООН, Європейський суд з прав людини та арбітражні трибунали, дозволяє Україні системно доводити факти порушень міжнародного права з боку Російської Федерації. Досліджено, що міжнародна судова та арбітражна практика демонструє багатогранність підходів до врегулювання територіальних конфліктів, що дозволяє адаптувати досвід інших країн до українського контексту. Практичне значення дослідження полягає у формуванні рекомендацій для використання міжнародних судових та арбітражних механізмів як дієвих інструментів захисту територіальної цілісності України. Доведено, що застосування багатосторонніх правових механізмів і міжнародного тиску створює прецедент, що закріплює принцип територіальної цілісності як непорушний в умовах сучасного світового порядку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

міжнародний суд, арбітраж, територіальна цілісність, Україна, міжнародне право.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Mechanisms of International Judicial and Arbitration Practice for Restoring Ukraine's Territorial Integrity

Serhii Khalymon ^{1*} ● Dmytro Khrust ²

¹ Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Service of Ukraine (Ukraine). Deputy Head of the Department of Theory of Law and Criminal Procedure, Doctor of Science (Law), Professor.

² Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Service of Ukraine (Ukraine). Senior Researcher at the Scientific and Research Department, PhD (Military Sciences).

* **Corresponding Author**, e-mail: halik_chernigov@ukr.net

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.2.14](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.2.14)

Copyright © 2025
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article focuses on analyzing the mechanisms of international judicial and arbitration practice aimed at restoring Ukraine's territorial integrity in the context of external aggression. The study aims to examine international legal instruments used to resolve territorial conflicts, as well as to assess their effectiveness and prospects for protecting Ukraine's territorial integrity. The research employed general scientific methods of cognition: analysis and synthesis to generalize international practice; the comparative method to contrast approaches of different countries; the legal method to explore international law and court rulings; the historical method to study the development of practices; and the predictive method to evaluate the potential application of these mechanisms in the context of Ukraine. The results of the study demonstrate that mechanisms of international judicial and arbitration practice are crucial for restoring Ukraine's territorial integrity, as they provide a legal framework to counter unlawful annexations and acts of aggression. Utilizing tools such as the International Court of Justice, the European Court of Human Rights, and arbitration tribunals enables Ukraine to systematically substantiate violations of international law by the Russian Federation. The research reveals that international judicial and arbitration practice showcases a multifaceted approach to resolving territorial conflicts, allowing the adaptation of other countries' experiences to the Ukrainian context. The practical significance of the study lies in forming recommendations for utilizing international judicial and arbitration mechanisms as effective tools to safeguard Ukraine's territorial integrity. It is proved that the use of multilateral legal mechanisms and international pressure creates a precedent that establishes the principle of territorial integrity as inviolable in the modern world order.

KEYWORDS

international court, arbitration, territorial integrity, Ukraine, international law.

1. Вступ

Питання відновлення територіальної цілісності України є одним із ключових викликів сучасної міжнародної спільноти, оскільки воно стосується не лише порушення державного суверенітету, а й загроз основоположним принципам міжнародного права. Анексія Криму та збройна агресія Російської Федерації на сході України стали прецедентом порушення норм Статуту ООН, які гарантують невтручання у внутрішні справи держав і забороняють застосування сили проти їхньої територіальної цілісності. Це поставило перед світовою спільнотою завдання розробки ефективних механізмів для врегулювання конфлікту, притягнення агресора до відповідальності та відновлення міжнародного правопорядку.

Міжнародна судова та арбітражна практика є важливим інструментом у вирішенні територіальних спорів. Досвід низки країн, таких як Азербайджан, Маврикій та Палестина, демонструє багатогранність підходів до відновлення суверенітету. Ці приклади підкреслюють важливість використання рішень міжнародних судів, санкційних механізмів та резолюцій ООН для досягнення довгострокового миру та справедливості. Україна також активно звертається до міжнародних правових інституцій, зокрема Міжнародного суду ООН і Європейського суду з прав людини, доводячи факти порушення міжнародного права з боку Російської Федерації.

У цьому контексті дослідження міжнародних механізмів вирішення конфліктів має важливе значення для формування стратегії України. Спираючись на принципи Статуту ООН, такі як заборона застосування сили, право народів на самовизначення та захист прав людини, Україна може використовувати багатосторонній підхід, спрямований на відновлення контролю над окупованими територіями та забезпечення стабільності в регіоні.

2. Огляд літературних джерел

Питання механізмів міжнародної судової та арбітражної практики щодо відновлення територіальної цілісності України є достатньо дослідженим у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі. Значний внесок у дослідження теми зробила О. Ю. Дахно [1], яка розглянула територіальну цілісність держави як об'єкт національної безпеки. Авторка підкреслила важливість міжнародного права у захисті державного суверенітету та зазначила, що судові й арбітражні механізми є невід'ємною частиною цього процесу. Н. В. Камінська [2] зосередила увагу на питаннях деокупації як ключового інструменту відновлення територіальної цілісності України, акцентуючи на важливості гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами. Цікаві аспекти дослідження запропонував В. П. Колісник [3], аналізуючи державну стратегію відновлення територіальної цілісності. Його робота визначає пріоритети державної політики у цій сфері, включаючи юридичні механізми захисту. В. Ортинський [4] розглянув правові аспекти забезпечення державної єдності, приділяючи увагу ролі судових органів у відновленні порушених прав. Л. В. Стрекотенко [5] досліджувала міжнародно-правові механізми захисту права власності в умовах окупації, демонструючи, як судові та арбітражні механізми сприяють захисту суверенітету. Її робота стала важливим джерелом для розуміння практичних аспектів застосування міжнародного права.

Зі свого боку, зарубіжні дослідники, такі як Rahman, Sultan і Zaman [10], проаналізували принцип територіальної цілісності в контексті міжнародного права, роблячи акцент на важливості його дотримання для глобальної стабільності.

Окрім наукових статей, до дослідження долучалася й експертна література, представлена сучасними інтернет-виданнями та офіційними заявами. Наприклад, публікації на сайтах РБК Україна [6], ДСНС України [7], а також міжнародні документи, такі як Joint Communiqué [8], висвітлюють актуальні практичні аспекти питання, зокрема бачення міжнародної спільноти щодо відновлення територіальної цілісності України.

Попри значну кількість наукових і практичних джерел із цієї теми, відчувається нестача систематизованого матеріалу. Використовуючи різні методи наукового аналізу, було проведено групування та систематизацію інформації, яка подається у світлі механізмів міжнародної судової та арбітражної практики щодо відновлення територіальної цілісності України.

3. Постановка завдання

Метою статті є аналіз міжнародних судових і арбітражних механізмів, які використовуються для відновлення територіальної цілісності держав, та визначення оптимальних підходів для їх застосування у випадку України. Для досягнення цієї мети слід виконати такі завдання: проаналізувати міжнародну практику вирішення територіальних спорів у різних країнах, таких як Азербайджан, Маврикій, Палестина та інші; визначити загальні способи та механізми, що застосовуються для захисту територіальної цілісності, включаючи рішення міжнародних судів, санкції та резолюції ООН; оцінити, які з цих підходів можуть бути найбільш ефективними для України в умовах сучасних викликів і реалій.

4. Методи та матеріали

Методологічна основа дослідження базується на системному та комплексному підходах, які забезпечують цілісне вивчення міжнародних судових і арбітражних механізмів у вирішенні територіальних конфліктів. Для досягнення мети застосовано методи аналізу і синтезу (для вивчення конкретних випадків та узагальнення досвіду), порівняльний метод (для зіставлення підходів різних країн), юридичний метод (для аналізу положень міжнародного права та судових рішень), історичний метод (для дослідження розвитку практики) та прогностичний метод (для оцінки можливостей застосування цих механізмів у контексті України). Такий підхід дозволяє не лише проаналізувати практику, але й визначити її релевантність для сучасних викликів України.

5. Результати та обговорення

У сучасних міжнародних відносинах принцип територіальної цілісності набуває особливої ваги через його тісний зв'язок із забезпеченням державної безпеки, гарантією протидії зовнішнім втручанням та насильницьким спробам змінити кордони країни. Національна безпека в цьому контексті розуміється як стан захищеності ключових інтересів особистості, суспільства й держави у всіх аспектах їх діяльності від внутрішніх та зовнішніх загроз. Вона характеризує ситуацію, за якої зберігається цілісність країни, внутрішня стабільність, забезпечується її поступальний розвиток, а також можливість виступати повноправним суб'єктом міжнародних відносин [1].

Для збереження територіальної цілісності, як і для захисту життєво-важливих інтересів держави загалом, необхідно застосовувати широкий спектр заходів. Ці заходи включають політичні, правові, організаційні, дипломатичні, військові та інші дії, що реалізуються як на внутрішньому рівні, так і в міжнародному масштабі. З урахуванням зростання нових загроз для національної та глобальної безпеки особливого значення набуває використання інструментів міжнародного права для захисту територіальної цілісності, а також їх подальше вдосконалення [1].

Через три роки після другого вторгнення 24 лютого 2022 року Росія навчилася адаптуватися стратегічно, знайшла формули для економічного опору, її поточна військова відновлювальна здатність значно швидша, ніж історична здатність Радянського Союзу, і в Росії можуть відбутися інші військові мобілізації для збільшення чисельності військ на фронті. Нові умови та прогалини у західній підтримці України визначили асиметрію можливостей у конфлікті та сприяли ініціативі Росії на фронті. Відсутність інституційно закріплених гарантій безпеки змушує Київ поклатися на гарантію західної підтримки; інакше плани щодо відбудови України та проекти з енергетики та зв'язку в Чорному морі будуть лише частиною стратегічної неспроможності.

Результати закінчення війни можуть бути у трьох варіантах:

- 1) територіальні здобутки Росії або вихід за умовами Кремля, додаючи два можливі сценарії: а) часткова або повна перемога Росії, або б) часткова або повна перемога України;
- 2) новий формат євразійської інтеграції, який включатиме тісніший зв'язок України з Заходом;
- 3) успішне відновлення України, що залежатиме від проведення внутрішніх реформ та відповідності нормам Європейського Союзу [9].

Повний успіх для України полягає у відновленні її територіальної цілісності, що є малоймовірним, поки Путін перебуває при владі, безжально переслідуючи свої цілі [9].

Україна активно працює над розробкою власного бачення територіального відновлення, враховуючи сучасні виклики та реалії. Одним із ключових елементів цього підходу є запропонований Механізм «малих кроків», який складається з 11 етапів. Цей механізм передбачає наступні заходи:

1. Відведення військ з лінії розмежування для зниження рівня військової напруги та запобігання ескалації конфлікту.
2. Демілітаризація територій, яка передбачає повне виведення незаконних збройних формувань і військової техніки.
3. Впровадження режиму припинення вогню для забезпечення стабільності та безпеки на місцях.
4. Проведення місцевих виборів згідно з українським законодавством та міжнародними стандартами.
5. Відновлення контролю над кордоном, що гарантує захист державних кордонів і припинення незаконного переміщення зброї та інших ресурсів.
6. Гуманітарне розмінування для забезпечення безпеки цивільного населення та доступу до інфраструктурних об'єктів.
7. Відновлення критичної інфраструктури, включаючи транспорт, енергетичні та комунальні мережі.
8. Забезпечення повернення внутрішньо переміщених осіб (ВПО), створення умов для їхнього інтегрування та сталого проживання.
9. Надання гуманітарної допомоги постраждалим громадам для задоволення їхніх першочергових потреб.
10. Соціально-економічна реінтеграція територій, спрямована на стимулювання економічного розвитку та залучення інвестицій.
11. Проведення інформаційно-просвітницької кампанії для відновлення довіри громадян до державних інституцій та інтеграції населення [7].

Ці етапи є основою комплексного плану, який спрямований на мирне врегулювання конфлікту, відновлення територіальної цілісності України та забезпечення сталого розвитку визволених територій.

Розробка стратегії поновлення територіальної цілісності України потребує глибокого аналізу причин і обставин, які призвели до втрати контролю над частиною території у 2014 році. Важливо з'ясувати, які чинники були визначальними у цьому процесі – внутрішні чи зовнішні, суб'єктивні чи об'єктивні. Досі не отримано остаточної відповіді на питання, що стало критичним моментом для незворотного загострення протистояння, яке переросло у бойові дії. Залишається відкритим і питання, чи можна було уникнути крайнього прояву сепаратизму в Донецьку і Луганську так само, як це вдалося зробити у Харкові, чи тодішній розвиток подій вже був запрограмованим комбінацією внутрішніх і зовнішніх факторів та розвивався за фатальним сценарієм.

Формування державної стратегії відновлення територіальної цілісності повинно спиратися на всебічний правовий аналіз анексії Автономної Республіки Крим і Севастополя, включаючи оцінку порушень Конституції України, Конституції АРК та чинного законодавства. Важливо також провести аналіз міжнародно-правових документів, аби підтвердити факти порушень Російською Федерацією норм міжнародного права та її зобов'язань щодо України. Крім того, необхідно детально дослідити причини та умови, які сприяли втраті частини території, аби сформувати ефективну стратегію, що дозволить повернути контроль та уникнути подібних ситуацій у майбутньому [3].

В контексті механізмів міжнародної судової та арбітражної практики щодо відновлення територіальної цілісності України, важливо враховувати декілька сценаріїв, які отримати практику у світі.

1. Застосування мирного врегулювання спорів. Міжнародне право та його ключові принципи, такі як принцип територіальної цілісності, мають на меті забезпечити захист та підтримку загального світового миру та безпеки. Дипломатичні методи вирішення спорів, включаючи переговори, добрі послуги, медіацію, запити та примирення, мають бути застосовані

у випадках, що стосуються порушень територіальної цілісності. Регіональні організації, в рамках повноважень, наданих їм статтею 52 (1) Глави VIII Статуту ООН, також можуть ефективно втручатися у врегулювання спорів.

2. Роль ООН та її держав-членів у застосуванні принципу територіальної цілісності. Згідно з Главою VII Статуту ООН, Рада Безпеки ООН і її члени мають право застосовувати економічні, дипломатичні та у крайніх випадках військові санкції проти держав, які вдаються до загрози або використання сили проти інших націй. Рада Безпеки може визначити наявність незвичайних обставин, таких як загроза миру, порушення миру чи акт агресії, і, можливо, застосувати обов'язкові санкції для зміни ситуації.

3. Застосування санкцій для забезпечення дотримання рішень Міжнародного суду. Згідно зі статтею 94 (2) Глави III Статуту ООН, якщо сторона, яка прогнала судовий процес, не виконує зобов'язань згідно з рішенням Міжнародного суду, вона може бути змушена до виконання рішення шляхом звернення до Ради Безпеки. Ефективне впровадження цих положень необхідне для підтримки принципу територіальної цілісності в поточних і майбутніх вердиктах МС [10].

4. Роль ширшої міжнародної спільноти у реалізації принципу територіальної цілісності. Протягом останнього століття було багато випадків, коли провідні країни та коаліції об'єднувалися, щоб накладити санкції на країни, які порушили територіальну цілісність інших держав. Наприклад, після війни Юм Кіппур у 1973 році арабські країни наклали нафтове ембарго на західні країни, які підтримали порушення Ізраїлем територіальної суверенності та цілісності своїх сусідів. Такі заходи можуть мати далекосяжні наслідки для світового миру, якщо вони будуть впроваджені сумлінно проти країн, що мають територіальні спори [10].

Аналіз судової та арбітражної практики, що сформувалась у світі щодо відновлення територіальної цілісності, можна провести на основі декількох ключових рішень та консультативних думок Міжнародного суду ООН (МС ООН), а також рішень інших міжнародних арбітражних органів.

Нагірний Карабах. Протягом першої війни у Нагірному Карабаху від кінця 1980-х до 1994 року, Армения окупувала великі ділянки території регіону, використовуючи військову силу. Однак, ще до завершення конфлікту, Азербайджан почав активну міжнародно-правову роботу щодо відновлення своєї територіальної цілісності, звертаючись до міжнародних органів. Резолюції 822, 844, 853 та 874 Ради Безпеки ООН в 1993 році та резолюція 62/243 Генеральної Асамблеї ООН в 2008 році підтримали право Азербайджану на територіальну цілісність відносно цього регіону. У 2020 році, під час другого конфлікту у Нагірному Карабасі, міжнародна спільнота не підтримала арменські апеляції щодо порушення їх території, оскільки реальність цього конфлікту була очевидною.

Косово (2010 рік). У липні 2010 року Міжнародний суд ООН видає консультативну думку за запитом Генеральної Асамблеї ООН щодо законності односторонньої декларації незалежності Косово. Суд прийшов до висновку, що міжнародне право не містить заборони на одностороннє оголошення незалежності, і тому декларація незалежності Косово не порушує міжнародного права, включаючи принцип територіальної цілісності.

Крим (2014 рік). Хоча не існує специфічного судового рішення МКС щодо анексії Криму Росією у 2014 році, Генеральна Асамблея ООН у своїй резолюції 68/262 від 27 березня 2014 року засудила анексію та визнала її незаконною, висловивши підтримку територіальній цілісності України. Цей акт міжнародної спільноти підтверджує зобов'язання до підтримки територіальної цілісності на основі міжнародного права.

Архіпелагу Чагос (2019 рік). 25 лютого 2019 року Міжнародний суд ООН висловив консультативну думку щодо правових наслідків сепарації архіпелагу Чагос від Маврикію, що відбулася у 1965 році. Суд встановив, що Велика Британія не завершила процес деколонізації в законний спосіб, і зобов'язав Великобританію припинити своє управління Чагосом та повернути архіпелаг Маврикію, тим самим відновивши територіальну цілісність Маврикію.

Індія – Анексія Джамму і Кашміру (2019). 5 серпня 2019 року уряд Індії, керований правлячою Бхаратія Джаната Партією (БДП), вчинив раптовий крок, скасувавши спеціальний статус Джамму і Кашміру, який був передбачений статтею 370 Індійської конституції. Ця стаття надавала регіону автономію та спеціальні права на земельні питання та місцеве управління, які були відкликани без згоди конституційного збору регіону, що є ключовим вимогами конституції

Індії. Цей акт анексії, який вплинув на геополітичну стабільність регіону, викликав міжнародне занепокоєння та засудження, оскільки він порушив зобов'язання Індії за міжнародними договорами, зокрема резолюціями Ради Безпеки ООН.

Ізраїль. Ізраїль почав одностороннє захоплення арабських земель після проголошення незалежності у 1948 році, особливо після перемог у війнах проти арабських держав у 1948, 1967, 1973, та 1982 роках. Цей процес узурпації земель поглибився після відмови Йорданії від територіальних претензій на Західний берег у 1988 році, залишивши Палестинську визвольну організацію боротися за свої права самостійно. Резолюції 242 та 337 Ради Безпеки ООН, а також резолюція 2334 засуджують ізраїльську окупацію та закликають до припинення будівництва незаконних поселень на окупованих палестинських територіях, вимагаючи від Ізраїлю відвести свої сили та відновити територіальну цілісність Палестини.

Ці випадки демонструють відмінності в підходах міжнародних органів до питання територіальної цілісності. Важливим елементом у всіх цих ситуаціях є те, як міжнародне співтовариство реагує на конкретні акти сепарації чи анексії, виходячи з норм міжнародного права та конкретних обставин кожного випадку. У кожному з цих випадків, відповідно до міжнародного права, розглядається питання легітимності дій держав з точки зору дотримання міжнародних договорів та зобов'язань, визначених в таких основоположних документах, як Статут ООН [10].

Наразі спостерігається відхід від розуміння міжнародного права як чисто міждержавних відносин на користь міжнародних приватних відносин та індивідуальної моделі компенсації збитків. У цьому контексті міжнародна правова доктрина стверджує, що міжнародне право виходить за рамки міждержавних відносин і регулює їх таким чином, щоб забезпечити захист людей. Еволюція міжнародного права на користь індивідуальної моделі компенсації жертвам озброєних конфліктів, а не моделі репарацій, незважаючи на відсутність відповідного явного положення в міжнародних договорах, має відповідати сучасним умовам.

Українські компанії активно користуються міжнародними інвестиційними арбітражами для захисту своїх прав. Часто Росія уникає участі в судових процесах або навмисно їх затягує, ігноруючи юрисдикцію судів. Особливістю позовів є розгляд терміну "територія", що включає територію України та Росії з їх економічними зонами і континентальним шельфом. Українсько-російська угода про захист інвестицій не обмежує це поняття внутрішнім законодавством, але визначення юрисдикції над Кримом базується на міжнародному праві [5].

Судові справи створюють прецедент захисту інвестицій на окупованих територіях, оскільки вони часто ставлять під сумнів, чи вважати Крим російською територією згідно з Угодою. Росія, контролюючи Крим, відповідно несе відповідальність за інвестиції там, що не суперечить визнанню територіальної цілісності України [5].

Фізичні особи можуть захищати свої права на майно через Європейський суд з прав людини. Справи, як «Лісний, Півень та Аннохін проти України та Росії», іноді відхиляються через недостатність доказів. Справа «Цезар та інші проти України» стосувалася соціальних виплат на непідконтрольних територіях, але також була визнана неприйнятною через формальні недоліки.

Ці позови підкреслюють складність виконання міжнародних рішень і виклики, з якими стикаються інвестори при їх реалізації через небажання РФ визнати та виконати рішення суду [5].

Що стосується механізмів, які можна використовувати у випадку України, то згідно зі Статутом ООН, усі члени ООН повинні утримуватися від загрози або використання сили проти територіальної цілісності або політичної незалежності будь-якої держави. На прикладі систематичних порушень цього принципу Російською Федерацією відносно України, спостерігається необхідність міжнародної спільноти досліджувати всі політичні та правові заходи для припинення агресії та запобігання майбутнім порушенням міжнародного права. Санкції, у цьому контексті, мають на меті не лише накладення витрат на держави, що загрожують міжнародному миру і безпеці, а й підтримку глобальних зусиль щодо запобігання подальшій ескалації конфлікту. Посилення ролі системи ООН у відповіді на використання та загрозу сили є важливим для забезпечення міжнародного миру та безпеки, що є одним із основних завдань Статуту ООН. Російське порушення основних принципів Статуту ООН вимагає

реформування Ради Безпеки ООН для забезпечення її більшої представницькості, інклюзивності та ефективності [8].

Крім того, нарощування потенціалу системи міжнародного правосуддя є критичним для мирного вирішення територіальних спорів між державами. Міжнародний Суд ООН повинен бути ефективним механізмом для цього, з особливим акцентом на дотриманні державами його рішень. Підтримка системи міжнародного кримінального правосуддя та внутрішніх судових систем є життєво важливою для стримування міжнародних злочинів, включаючи злочин агресії, і для запобігання безкарності.

Відданість принципам Статуту ООН є необхідною для досягнення всеосяжного, справедливого та тривалого миру в Україні та для запобігання майбутнім актам агресії та конфліктам по всьому світу. Особливо це актуально в умовах, коли кількість конфліктів та криз перевищує показники останніх десятиліть [8].

Президент України Володимир Зеленський наголошує, що Україна прагне повернути всі тимчасово окуповані території, однак підхід до цього завдання не обмежується виключно військовими діями. Ця стратегія є багатогранною і передбачає використання військових, дипломатичних, економічних та гуманітарних засобів. Повернення територій є тривалим і складним дипломатичним процесом. Він передбачає створення умов, за яких люди зможуть повернутися на звільнені території, а інвестори та міжнародний бізнес – довіряти Україні та її перспективам. У цих умовах, що складаються важливо уникати заморожених конфліктів, які могли б перешкоджати відновленню та розвитку держави [6].

6. Висновки

Механізми міжнародної судової та арбітражної практики відіграють важливу роль у відновленні територіальної цілісності України, забезпечуючи правову основу для боротьби з незаконними анексіями та агресією. Використання міжнародних інструментів, таких як Міжнародний суд ООН, Європейський суд з прав людини та арбітражні трибунали, дозволяє Україні привертати увагу до порушень міжнародного права з боку Російської Федерації та отримувати рішення, які підтримують територіальну цілісність держави. Міжнародна судова та арбітражна практика демонструє багатогранність підходів до відновлення територіальної цілісності держав, дозволяючи аналізувати їхню ефективність і адаптувати до українського контексту. У контексті України слід робити акцент на дотриманні Статуту ООН, який забороняє загрозу або застосування сили проти територіальної цілісності держав. Україні необхідно продовжувати працювати через Міжнародний суд ООН та інші інституції, доводячи порушення Росією цього фундаментального принципу. Важливими залишаються санкції як інструмент примусу до виконання міжнародних рішень, а також активізація дипломатичної співпраці з державами-членами ООН для зміцнення міжнародної підтримки. Застосування багатосторонніх механізмів і міжнародного тиску створює прецедент, що закріплює принцип територіальної цілісності як непорушний в умовах сучасного світового порядку.

References

1. Dakhno, O. Yu. (2015). Terytorialna tsilisnist derzhavy yak ob'ekt natsionalnoi bezpeky [Territorial integrity of the state as an object of national security]. *Visnyk NTUU "KPI". Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*, (3/4 (27/28)). <https://visnyk-psp.kpi.ua/article/download/119201/113819/253523> (in Ukrainian).
2. Kaminska, N. V. (2022). Deokupatsiia yak instrument vidnovlennia terytorialnoi tsilisnosti Ukrainy: zahalnoteoretychna kharakterystyka ta tendentsii zakonotvorchosti [De-occupation as a tool for restoring Ukraine's territorial integrity: general theoretical characteristics and legislative trends]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (1), 50–69. <https://doi.org/10.32886/instzak.2022.01.06> (in Ukrainian).
3. Kolisnyk, V. P. (2015). Derzhavna stratehiia ponovlennia terytorialnoi tsilisnosti Ukrainy: problemy vyznachennia priorytetiv [State strategy for restoring Ukraine's territorial integrity: challenges of prioritization]. *Aktualni problemy suchasnoho mizhnarodnoho prava: zbirnyk naukovykh statei za materialamy I Kharkivs'kykh mizhnarodno-pravovykh chytan, prisviachenykh pamiaty profesora M. V. Yanovs'koho i V. S. Semenova*, (Part 1), 55–60. <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/9791/1/Kolisnuk.pdf> (in Ukrainian).

4. Orzynskyi, V. (2020). Derzhavna yednist i terytorialna tsilisnist Ukrainy yak obiekty pravovoho zabezpechennia [State unity and territorial integrity of Ukraine as objects of legal support]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnikha". Serii: "Yurydychni nauky"*, 7(2). <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/sep/22107/3.pdf> (in Ukrainian).
5. Strekotenko, L. V. (2021). Mizhnarodno-pravovi mekhanizmy zakhystu prava vlasnosti v period okupatsii [International legal mechanisms for protecting property rights during occupation]. *Dyplomna robota na zdobuttia stupenia mahistra spetsialnosti "Mizhnarodne pravo"*. Natsionalnyi aviatsiynyi universytet, Kyiv. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/54234> (in Ukrainian).
6. Ukraina maie namir povernuty vsiu terytoriiu, ale ne tilky zbroieiu, - Zelenskyi [Ukraine intends to return all territories, but not only with weapons, - Zelensky]. (2024). *RBC Ukraina*. <https://www.rbc.ua/rus/news/ukrayina-mae-namir-povernuti-vsyyu-teritoriyu-1712775810> (in Ukrainian).
7. Chechotkin, M. (2023). Vidnovlennia suverenitetu i terytorialnoi tsilisnosti krainy ie kliuchovoiu stratehichnoiu zadacheiu, shcho sohodni stoiit pered Ukrainoiu [Restoration of sovereignty and territorial integrity is a key strategic task for Ukraine today]. *DSNS Ukrainy*. <https://rv.dsns.gov.ua/news/ostanni-novini/10694> (in Ukrainian).
8. Joint communiqué. (2024). *Implementation of the UN Charter and the restoration of Ukraine's territorial integrity and the world order*. Riga, Latvia. https://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/01/32/01/05a3ccc138ee8d18862c6b1afa9b89c2_1729793003.pdf
9. Nate, S. (2023). From conflict to stability: intersecting regional and Euro-Atlantic security logic in Ukraine's reconstruction. *Ukraine's journey to recovery, reform and post-war reconstruction: a blueprint for security, resilience and development*. <https://doi.org/10.1007/978-3-031-66434-2>
10. Rahman, S. U., Sultan, M. S., & Zaman, N. (2023). Critical overview of principle of territorial integrity under international law. *Pakistan Journal of Social Research*, 5(2), 943–954. <https://pjsr.com.pk/wp-content/uploads/2023/06/94.-Vol.-5-No.-2-June-2023-Rahman-Sultan-Zaman-Critical-Overview-of-Principle-of-Territorial-Integrity-under-International-Law.pdf>